

บทคัดย่อ

การใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชในการเกษตรอย่างขาดความระมัดระวัง หรือขาดความรู้ อาจอันตรายมาสู่ทั้งผู้ใช้และผู้บริโภคได้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรสวนผัก ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประเภทของสารเคมีที่ใช้ ตลอดจนความรู้ และทัศนคติ ในเรื่องสารเคมีที่ใช้ของเกษตรกรสวนผัก โดยการสัมภาษณ์เกษตรกรชาวสวนผัก จำนวน 170 คน จาก 170 สวนผักที่สุ่มตัวอย่างจาก 5 หมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ที่มีอาชีพการปลูกผักขาย และโดยวิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ทาการศึกษาระหว่างมกราคม 2535 ถึงมิถุนายน 2535

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรสวนผักส่วนใหญ่มีการฉีดพ่นสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืช ในตอนเย็น ช่วงระยะเวลาระหว่าง 16.00 น. ถึง 18.00 น. และร้อยละ 22.94 ทาการฉีดพ่นสารเคมีทั้งช่วงเช้าและเย็น โดยในตอนเช้าช่วงระยะเวลาว่าง 6.00 น. ถึง 8.00 น. มีเพียงส่วนน้อยที่มีการหยุดพักดื่มน้ำ ระหว่างการฉีดพ่นสารเคมีและไม่มีการล้างมือด้วยสบู่หรือผงซักฟอกก่อน ในการฉีดพ่นสารเคมีนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่จะมีการปิดจมูกและปาก เพื่อป้องกันการสูดหายใจเอาละอองสารเคมีเข้าไป ซึ่งอุปกรณ์ดังกล่าวจะเป็นผ้าขาวม้า ผ้าคลุมผม หรือหมวกถักคลุมศีรษะ นอกจากนี้ยังมีการน้าหน้ากากป้องกันสารพิษมาใช้ด้วย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นประเภทที่ไม่สามารถกรองสารพิษได้ และมีเพียงร้อยละ 10.59 ที่มีการแต่งกายมีลักษณะฉีดพ่นสารเคมี ใส่ถุงมือรองเท้าบูท และป้องกันใบหน้า จมูก ปาก ในการฉีดพ่นทุกครั้งจะยืนอยู่เหนือลม และเดินฉีดถอยหลังเพื่อป้องกันละอองสารเคมี หลังการฉีดพ่นสารเคมีแล้วส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 94.12 จะอาบน้ำทาความสะอาดร่างกายทันที สำหรับอาการผิดปกติของร่างกายภายหลังจากการฉีดพ่นสารเคมีแล้วพบว่า ร้อยละ 60 ของผู้ให้สัมภาษณ์เคยมีอาการผิดปกติเช่น มีเหงื่อซึมตามแขนขา คันตามมือเท้าหนัง และชาบริเวณที่ถูกต้องสารเคมี วิงเวียนศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน หน้ามืด และหมดสติ และในจำนวนดังกล่าว ร้อยละ 25.49 จะมีอาการผิดปกติทุกครั้งที่มีการฉีดพ่นสารเคมี โดยสารเคมีที่ใช้กันมากที่สุดได้แก่ เมวินพอส เมธิลพาราไรดอน เมทามิโดพอส และโปรราโรพอส อัตราส่วนของสารเคมีที่ใช้จะดูจากฉลากที่ภาษาบรรจุสารเคมีเป็นส่วนใหญ่ แต่จะมีการผสมสารเคมีที่ออกฤทธิ์สูงลงไปด้วย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันกำจัดให้ดียิ่งขึ้น ผักที่เกษตรกรคิดว่ามีการใช้

สารเคมีมากที่สุดและเป็นอันตรายต่อคนได้คือ ผักคะน้า รองลงมาได้แก่ผักกาดขาว และถั่วฝักยาว โดยร้อยละ 96.47 ตอบว่าสารเคมีที่ตนเองใช้ในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชอยู่นั้น มีอันตรายต่อร่างกายมาก ในการปฏิบัติตามข้อแนะนำในฉลากที่ภาชนะบรรจุสารเคมี การแต่งกายมิดชิดและ ภายหลังจากฉีดพ่นสารเคมีเสร็จแล้วล้างด้วยน้ำอัดลม (เฉพาะน้ำส้ม) จะช่วยป้องกันอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้สารเคมีได้

ข้อเสนอแนะ ควรมีการอบรมและให้คำแนะนำเกษตรกรในการเลือกใช้สารเคมี และอุปกรณ์ป้องกันอันตรายส่วนบุคคลที่ใช้ในการป้องกันร่างกายจากสารเคมีที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ เพื่อการนำไปปฏิบัติต่อไป

ABSTRACT

Lacking of knowledge and carefulness in using the pesticides for vegetable farming might bring hazards to both farmers and vegetable consumers. The objectives of this research were to study the behavior of vegetable farmers in using the pesticides in Amphur Mueng, Khon Kaen Province, to study kinds of pesticides used, and also to study the knowledge and attitude of the vegetable farmers in using the pesticides. Interviewing was conducted by interviewing 170 vegetable farmers from 170 vegetable farms as the sampler size from 5 villages in Amphur Mueng, Khon Kaen Province, also the qualitative research was conducted by the depth interviewing and observing. This research was proceeded between January - June 1992.

Results were, most of vegetable farmers used the pesticides in the evening during 4.00-6.00 P.M., and 22.94% of the farmers used the pesticides both in the morning and evening, in the morning during 6.00-8.00 A.M., small amount of farmers stopped using the pesticides to drink the water, they did not wash their hands by soaps or detergents before drinking the water, most of vegetable farmers closed their noses and mouths for pesticide hazard protection by using the Thaiman bath towels (Thai called Pa-Kao-Ma) hair covered clothes and respiratory protective devices, but most of the respiratory protective devices were not in good quality because they could not protect the farmers from pesticide hazards, 10.59% of farmers dressed themselves in complete safety suits to avoid the pesticide hazards by wearing the gloves and boots, closing the noses and mouths, while they were

spraying the pesticides they would stand at the windward point and stepped backward to the windward point, 94.12% of farmers took a bath after finish spraying the pesticides, 60% of farmers got abnormal symptoms on bodies from using the pesticides, the abnormal symptoms were, having sweat at arms and legs, itched at hands and skin, benumbed at the parts of body that touched the pesticides, vertigo, nausea, vomit, 25.49% of the farmers who got those abnormal symptoms would have abnormal symptoms on their bodies all the times when they used the pesticides in the farms. The pesticides they used in vegetable farms were Mevinphos, Methyl Parathion, Methamidophos and Prothiophos. Ratio of pesticides to water as the pesticide concentration they used, they studied from the labels on pesticide containers, they mixed some violent chemical substances in the pesticides in order to increase more effectiveness, most of vegetables that the farmers spread the pesticides on were puk-ka-na, white lettuces and long beans, 96.47% of farmers said that the pesticides they used in the farms were very hazardous to their bodies, to avoid the hazards from using those pesticides they would perform themselves follow the recommendations of the labels on pesticide containers for examples; dressing in the complete safety suits, drinking the beverage (orange juice) after spraying the pesticides in the farms.

The vegetable farmers had the recommendation that they should be trained about the techniques how to select and use the pesticides and equipments in order to protect themselves from hazards of pesticide using.